

Машруъ тавассул

التوسل المشروع

< Ўзбекча – Uzbek – الأوزبكي >

Абдуллоҳ ибн Абдулҳамид Ал-Асарий

عبد الله بن عبد الحميد الأثري

Таржима: Абу Абдуллоҳ Шоший

مترجم: أبو عبد الله الشاشي

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм

Ҳамд оламлар Роббиси Оллоҳга хосдир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга, унинг оиласига, саҳобаларига ва қиёматгача уларни дўст тутганларга салоту саломлар бўлсин.

Аҳли суннат вал-жамоат олимларининг кўпчилиги тавассулнинг машруъ эканлигига иттифоқда бўлиб, бунга оятлар ва саҳиҳ ҳадисларни далил қилишгандир. Аммо Қуръон ва Суннатда келган ҳамда бу умматнинг салафлари тақдим қилган тавассул тушунчасининг кўриниши баъзи мусулмонларнинг онгида фарқли тус олгандир. Бу инсонлар, тавассулдан Ислом асосларига ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўлларига зид бўлган нотўғри тушунчаларни тушуниб олишган ва бунга (далилга яроқсиз) заиф ва уйдирма-мавзу ҳадисларни далил қилишади, устига-устак яна тавассул борасида келган оятларни ўзларининг хато тушунчаларига мос шаклда таъвил қиладилар.

Ҳолбуки биз Китоб ва Суннатни тушунишда ихтилоф қилиб қолсак, саҳоба ва тобеинлардан иборат салафи солиҳнинг тушунчасига муурожаат қилишимиз лозимдир. Чунки улар одамлар орасида икки муборақ ваҳий (Қуръон ва Суннат)га энг яқин зотлардир. Улар Оллоҳнинг Расули соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг куйидаги гувоҳликлари билан энг хайрли, энг фазилатли кишиларидир: «Инсонларнинг энг хайрлиси менинг замонимдагиларидир. Сўнгра улардан кейингилар, сўнгра улардан кейин келганлардир» (Бухорий ривояти).

Оллоҳга ва Унинг пайғамбарига иймони бор ҳар бир мусулмон киши нафсу ҳавога эргашишдан йироқ бўлиши лозимки, у Оллоҳнинг йўлидан оздирувчидир. Шунинг учун салафи солиҳларимизнинг ортидан бориш шартдир. Шундан келиб чиқиб, бидъат ва нафсу ҳаво аҳлида кўрганимиз, унда гаплар кўпайган ва оёқлар ҳақ йўлдан тойган ушбу нозик масалага ойдинлик киритишни мақсад қилдим. Оллоҳдан мадад сўраб, қўлимдан келганича тавассул мавзуси ҳақида Китоб ва Суннатда ворид бўлган далилларни тўплашга ҳаракат қилдим. Оллоҳ

таолодан ниятимда ихлос ва фикримда тўғриликни сўрайман, албатта У — Жаввод-олийҳиммат, Карим-серсаховат зотдир.

Тавассулнинг тарифи:

Тавассулнинг луғавий маъноси, мақсадга боғловчи, истакка яқинлаштирувчи, хоҳишга олиб борувчи восита деганидир. Бошқа бир маъноси эса султоннинг ҳузуридаги мавқе, мартаба ва яқинликдир.

Шариат истилоҳида эса, Оллоҳ таолога яқин бўлишнинг машруъ сабабларини ушлаш, У зот субҳонаҳу ва таолонинг ҳузурида юксак мартабага эришиш учун, ёки манфаат келтирадиган ҳамда зарарни аритадиган ҳожатларни амалга ошиши учун, ёда дунёю охиратда истаган нарсани қўлга киритиш учун У зот субҳонаҳунинг розилигига олиб борувчи, Пайғамбари соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг тиллари билан шариат қилган ибодатни қилишдир. Оллоҳга васила қилиш фақат шариат доирасидагина бўлиши даркор.

Василанинг учта асоси бор:

1) Тавассул қилинадиган зот — карам ва фазилат соҳиби Оллоҳ субҳонаҳу ва таолодир;

2) Васи́ла қилувчи — ҳожати бажарилишини истаган заиф ва муҳтож бандадир;

3) Васи́ла қилинган нарса — Оллоҳга яқинлаштирувчи солиҳ амалдир. Мана шу василадир.

Васила Оллоҳга яқинлаштириб, эҳтиёжни бартараф қиладиган манфаатли бўлиши учун қуйидаги шартлар доирасида бўлиши ҳамда васила қилувчида топилиши керак:

— Васи́ла қилувчи киши солиҳ бир мўмин бўлиши ҳамда шу амали билан Оллоҳнинг розилигини мақсад қилиши;

— Васи́ла қилинаётган амал, Оллоҳнинг бандаларига ўша амал билан қурбат ҳосил қилишини шариат қилиб берган амаллардан бўлиши керак;

— Ўша амал шариатимизда бор бўлган ҳамда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатиға мувофиқ амал бўлиши керак. Бу амалға ниманидир қўшилган ёки камайтирилган, ёхуд у зот белгилаб берган ва шариат қилган замон ва макондан бошқасида қилинмаган бўлиши лозим.

Бундан маълум бўладики, ғайримуслимларнинг амаллари на қурбат ва на васила бўла олмас экан, худди шунингдек, бидъат амаллар ҳам Оллоҳ таолоға яқинлаштирамайди.

Тавассулнинг турлари

Суннат олимлари тавассулни икки қисмға бўладилар:

- 1) Машруъ (жоиз, шаръий) тавассул;
- 2) Мамнуъ (ножоиз, бидъат) тавассул.

1) Машруъ тавассул ва унинг турлари:

Машруъ тавассул: Оллоҳ таолоға У зот яхши кўриб, рози бўладиган фарз ёки суннат ибодатлар билан қурбат-яқинлик ҳосил қилишдир. Бу ибодатлар хоҳ сўз, хоҳ амал, хоҳ эътиқод бўлсин, баробардир. Унинг қуйидаги кўринишлар бор:

Биринчи: Оллоҳ таолоға Унинг гўзал исмлари ва олий сифатларини васила қилиш:

Оллоҳ таолоға Унинг гўзал исмлари ва олий сифатларини васила қилиш, васила йўлларнинг энг яхшиси, энг улуғи ва энг манфаатлисидир. Бунга далил:

Оллоҳ таоло айтади:

«Оллоҳнинг гўзал исмлари бордир. Бас, Уни ўша исмлар билан чорланглар (ёд этинглар, ибодат қилинглар)» (Аъроф сураси, 180).

Яъни Оллоҳга Унинг гўзал исмларини васила қилган ҳолда дуо, ибодат қилинглар.

Бундан кўринадикки, Оллоҳга Унинг исмларидан ёки сифатларидан бирини васила қилиш мумкин экан. Ва бу Оллоҳ яхши кўриб, рози бўлган амаллар жумласидандир. Шунинг учун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳам шундай қилганлар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам нимани васила қилиб дуо қилган бўлсалар, бизнинг ҳам қилишимиз машруъ-жоиз бўлади. Мана саҳобалар, тобеинлар ва табаъ тобеинлар ҳам шундай дуо қилганлар.

Иккинчи: Киши ўзи қилган солиҳ амалини васила қилиши:

Бир мусулмоннинг: «Оллоҳим! Сенга бўлган иймоним ва муҳаббатим, Расулингга тобелигим ва иймоним билан сўрайман, мендаги мусибатни аритгин», деб дуо қилиши шу жумладандир. Шунингдек, дуо қилувчи киши Оллоҳга иймони, намоз, рўза, жиҳод, Қуръон тиловати, зикр, Пайғамбарга саловат, истиғфор, умуман олганда барча яхши амаллар ва ҳаром нарсаларни тарк қилиш каби фақат Оллоҳнинг розилигини истаб қилган солиҳ амалларини айтиб, васила қилиб Оллоҳдан сўраши шу жумладандир. Бунга далил:

«Парвардигоро, бизлар Сенга иймон келтирганмиз, бас, гуноҳларимизни мағфират айла ва бизни жаҳаннам азобидан асра!» (Оли Имрон сураси, 16).

Суннатдаги далилга келсак, биздан олдинги умматларда содир бўлган ғор соҳиблари қиссасини келтиришимиз мумкин. Уч киши бошпана излаб ғорга кирганларида улкан бир қоя тош қулаб ғорнинг оғзини бекитиб қўяди. Ўшанда улар энг умидвор бўлган амалларини эслаб, ўша амалларини васила қилиб Оллоҳга дуо қиладилар. Шунда Оллоҳ уларга ёрдам беради ва мушкулларини кушойиш қилади. (Бу

ҳадиснинг тўлиқ ҳолати имом Бухорий ва Муслимнинг “Саҳих”ларида келган)

Учинчи: Солиҳ инсонларнинг дуоларини васила қилиш:

Қаттиқ қийинчилик ҳолатига тушган киши ўзини Оллоҳга нисбатан гуноҳкор, камчиликларга йўл қўйганини билади-да, қувватлироқ бир сабабни ушлаб, ўша билан Оллоҳ таолодан сўрашни кўнгли тусайди ва Китоб ва Суннатни билган ва тақводор киши, деб эътиқод қилган солиҳ инсоннинг ёнига боради. Унга Оллоҳдан менинг мушкулумни кушойиш қилишини ва ғамимни аритишини сўраб Оллоҳга дуо қилиб беринг, дейди. Бу тавассул турига далил:

«Парвардигоро, Ўзинг бизларни ва бизлардан илгари иймон билан ўтган зотларни мағфират қилгин!» (Ҳашр сураси, 10).

Ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар: «Мўмин кишининг биродари ҳаққига ғоибона қилган дуоси ижобатдир» (Муслим ривояти). Шунингдек, Анас ибн Моликдан ривоят қилинган ҳадис бунга далилдир:

«Умар ибн Ҳаттоб курғорчилик, қаҳатчилик бўлганда Аббос ибн Абдулмуттолибни васила қилиб ёмғир сўраган. Умар шундай деб дуо қилганди: “Эй Оллоҳ! Биз Сенга (ҳаётликларида) Пайғамбаримизни васила қилиб ёмғир сўрардик, Сен бизга ёмғир ёғдираддинг. Энди эса, (вафотларидан кейин) Пайғамбаримизнинг амакиларини васила қилиб ёмғир сўраяпмиз, бизга ёмғир ёғдир”. Анас айтади: “Ўшанда уларга ёмғир ёғдирилганди” (Бухорий ривояти).

Ҳазрати Умарнинг сўзининг маноси:

Биз Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ёнларига бориб, у зотдан бизнинг ҳаққимизга дуо қилишини сўрар ва Оллоҳга у зотнинг дуолари билан яқинлашардик. Ҳозир эса, у зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам Рофиқул Аълога кўчиб ўтдилар (яъни вафот этдилар) ва БИЗ УЧУН ДУО ҚИЛИБ БЕРА ОЛМАЙДИЛАР. Шунга биз Пайғамбаримизнинг амакилари Аббосни ёнига келиб, ундан биз учун Оллоҳга дуо қилиб беришини сўраяпмиз.

Машруъ тавассулнинг турлари шулардан иборат бўлиб, булардан бошқалари бирор-бир далилга асосланмаган. Машруъ тавассул турларининг ҳукмлари ҳар хилдир. Жумладан, Оллоҳнинг исм ва сифатларини, иймон ва тавҳидни васила қилиш вожиб бўлса, солиҳ амалларни ёки солиҳларнинг дуоларини васила қилиш мустаҳабдир. Шунинг учун мусулмон киши қийинчилик дамларида машруъ василалар билан Оллоҳдан сўраши ва бидъату гуноҳ бўлганларини Оллоҳдан кўрққан, Ундан ҳаё қилган, Унга итоат этган ҳолда тарк қилиши вожибдир.

